
СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА КОРУПЦІЇ

Лідія КАЛЄНІЧЕНКО
Дмитро СЛИНЬКО

Корупція – багатоаспектне явище, яке є невід’ємною частиною суспільного життя будь-якої держави незалежно від її особливостей географічного розташування, економічного та політичного рівня розвитку. На всіх етапах розвитку суспільства та державності корупція у тих чи інших виявах (формах) існувала та існує. При цьому незалежно від виду, характеру, ступеня даного явища, воно однозначно є негативним, таким, що тією чи іншою мірою наносить шкоду як окремим правовим відносинам, так і суспільству та державі загалом.

Аналіз національних правових систем сучасних країн економічних лідерів світу свідчить про те, що створення дієвих механізмів виявлення, запобігання, протидії корупції можливе. При цьому слід розуміти, що такі механізми дозволяють звести до мінімуму вияви та наслідки корупції, знизити рівень та ступінь її суспільної небезпеки, а не подолати її взагалі. Людство розвивається, життя змінюється і корупція також є динамічною, це породжує необхідність постійного доопрацювання механізмів її виявлення, запобігання, протидії.

На сучасному етапі державотворення в Україні проблема боротьби з корупцією є однією з актуальних та першочергових. Корупція у різних її видах та формах негативно впливає на весь процес правового регулювання, а отже, тією чи іншою мірою впливає на всі сторони суспільного життя – економіку, політику, управління.

Аналіз змісту поняття “корупція” дає підстави стверджувати, що до числа основних ознак даного правового явища належать такі: 1) вчиняється спеціальним суб’єктом права;

2) вчиняється у межах службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей; 3) вчиняється з метою отримання неправомірної вигоди для себе або інших осіб; 4) вчиняється у певній формі. Законодавець встановлює дві форми вчинення корупції: прийняття неправомірної вигоди; прийняття обіцянки/пропозиції неправомірної вигоди; 5) результатом є неналежне виконання обов'язків.

Основними критеріями розподілу корупції на види є: територіальна ознака, форма вчинення, час дії, сфера життя, вид юридичної відповідальності, до якої притягається особа за вчинення корупції.

За територіальною ознакою слід розрізняти внутрішньодержавну (національну) та транснаціональну корупцію. Залежно від форми вчинення корупційної діяльності – хабарництво, шахрайство, вимагання, розтрата (привласнення), публічних коштів, клієнтизм, лобізм, фаворизм, кумівство (непотизм), захоплення держави (state capture) [1, с. 8].

Окрім зазначених видів корупції, спираючись на визначення цього правового явища, яке дає законодавець у Законі України “Про запобігання корупції”, вважаємо за доцільне залежно від форми вчинення корупційного діяння розрізняти такі види: прийняття неправомірної вигоди; прийняття обіцянки/пропозиції неправомірної вигоди.

За часом дії слід розрізняти однократну (однократне діяння) та пролонговану корупцію; залежно від сфери життя – політичну, економічну, управлінську, соціальну, правову корупцію; залежно від виду юридичної відповідальності – корупцію, за яку законодавець передбачає кримінальну, адміністративну, цивільну, дисциплінарну відповідальність.

Використане джерело

Запобігання корупції : підручник. Головкін Б. М. та ін. / за заг. ред. Б. М. Головкіна; Харків : Право, 2019. 296 с.